

Om vindkraftens roll i det svenska elsystemet. Några expertutlåtanden från debattforumet Second opinion energi.

I en aktuell serie artiklar i debattforumet Second opinion energi på temat "Den svenska systemkrisen" ger experter från elbranschen, Svenska Kraftnät och Energimarknadsinspektionen sin syn på hur vår elförsörjning hamnat i ett läge som med fog kan kallas just för kris, i synnerhet i södra Sverige (elområde 4). Serien inleds med en intervju av Maja Lundbäck. Hon är tidigare ansvarig för systemutveckling hos Svenska Kraftnät och har även arbetat som oberoende expert åt FN:s atomenergiorgan IAEA. En doldis för allmänheten men med en gedigen kunskap om villkoren för vår elförsörjning.

Enligt Lundbäck är grundproblemet att planerbar/reglerbar elproduktion lagts ner i södra Sverige utan att den ersatts med produktion som har liknande egenskaper. I klartext: kärnkraft och kraftvärmeproduktion har lagts ner och "ersatts" med vindkraft som varken produceras eller kan planeras eller regleras när det verkligen behövs, en kall men vindstilla vinterdag. Den nerlagda elproduktionen är ju planerbar och måste ersättas med ny planerbar produktion som fungerar även när det inte blåser är Lundbäckes besked. Något annat alternativ finns inte idag.

De populära föreställningar om hur vindkraft skall bli den planerbara/reglerbara kraftkälla som Svenska Kraftnät kräver är överdrivet optimistiska enligt Lundbäck. Vindkraft till havs är inte ett dugg bättre än på land i dessa avseenden. Batterier är helt otillräckliga, "det är alldeles för stora volymer som på ett uthålligt sätt måste täckas upp."

Dagens debatt om hur södra Sverige skall försäkras tillräcklig elkapacitet har länge fokuserats på otillräcklighet i stamnätets elöverföring från norr till söder. Lundbäck påminner om "att det är viktigt att förstå att ju mindre egen produktion det finns i ett kraftsystem, desto större säkerhetsmarginaler behövs i överföringskapaciteten. Det räcker inte att kompensera den kraftproduktion som tagits ur bruk i södra Sverige med en motsvarande förstärkning av överföringskapaciteten från Norrland". Med andra ord: mer planerbar elproduktion behövs i södra Sverige.

Energimarknadsinspektionen har på regeringens uppdrag gett Svenska Kraftnät och energiföretagen Uniper och Eon ett gemensamt i uppdrag att analysera situationen för elförsörjningen i södra Sverige. Regeringen vill få utrett hur "rollerna och ansvaret ser ut i energisystemet". Resultatet beskrivs i en artikel med rubriken "Säkerhetsmarginalen i södra Sverige nu nära noll".

Henrik Svensson, vd för det oljeeldade Karlshamnsverket och ägt av Uniper, konstaterar att denna anläggning idag utgör den sista livlinan i det svenska elsystemet. Skulle inte ens Karlshamnsverket räcka till i en krissituation är det roterande bortkoppling av elkunder som gäller. Eon konstaterar att i fråga om nöddrift finns inte längre någon styrbar elproduktion tillgänglig. Den enda möjliga skyddsåtgärden för att hålla systemet i balans vid effektbrist är därför efterfrågestyrning, alltså bortkoppling av elförbrukning.

Svenska Kraftnät bekräftar till fullo Eons och Unipers lägesbeskrivningar. Marknadsbaserade åtgärder, alltså att köpa elförbrukning som annars skulle ske eller köpa elproduktion av tredje part, går inte att genomföra i någon större utsträckning. Regeringens lösning att bygga ut vindkraft till havs och bygga ut överföringskapaciteten från norr till söder bedöms som verkningslösa. "Det skulle inte hjälpa södra Sverige. Vindkraft har idag heller inga systemstabiliserande egenskaper, då spelar det nästan ingen roll hur mycket nätkapacitet som byggs ut".

Den bild Second opinion energi ger av dagsläget för södra Sveriges elförsörjning är förskräckande. Regeringens vilja att utreda hur rollerna och ansvaret ser ut i det svenska elsystemet må vara befogad men samtidigt kan regeringen själv inte fräntas det yttersta ansvaret. Det är en medveten energipolitik som har lett landet in i den situation vi nu befinner oss i. Maja Lundbäck har av flera kommentatorer föreslagits som ny energiminister. På fråga hur hon skulle agera i den rollen svarar hon bland annat att samtliga ansökningar om nyetablering av all kraftproduktion genast bör pausas och alla resurser läggas på en analys av kraftsystemets status och behov av förmåga att erbjuda en säker elförsörjning.

När två myndigheter med ansvar för vår elförsörjning tillsammans med tongivande experter i branschen ges tillfälle att framträda och uttrycka sig fritt, utan politisk belastning, framstår ytterligare utbyggnad av vindkraft i södra Sverige som en omöjlig väg att beträda om vi skall gå stärkta ur den systemkris vi har hamnat i. Vi tycks ändå vara i fullt språng på denna väg. Regeringen bäddar just nu för en i vårt tycke huvudlös strategi för ytterligare storskalig utbyggnad vindkraft. Vi företräder en landsortsbefolkning som har fått nog av naturförstörande vindkraft som inkräktar på boendemiljö och livskvalitet. Regeringen bör ta Maja Lundbäck's råd om paus för ytterligare utbyggnad av kraftproduktion på allvar. Både elförsörjning och miljö skulle må väl av det.

2021-04-20

Initiativtagare till Upprop för det svenska landskapet.

Färingtofta Norra, ideell förening

Föreningen Svenskt landskapsskydd

Bengt Halén, ordförande

Martin Degerman, ordförande

Einar Fjellman

Henrik Wachtmeister

Klas Lundius